

Estàs al CAS?

La revista del
Centre Andorra Sostenible

Núm. 5 Juny 2015

**MONOGRÀFIC
DE TURISME
SOSTENIBLE**

Destaquem: Turisme sostenible,
turisme responsable,
turisme just

3

Han estat notícia:
darrer informe de la OMT sobre turisme al món.
Canvi climàtic i turisme i molt més.

11

Vista panoràmica:
les certificacions de turisme sostenible.

14

Recomanem:
apps, publicacions, documentals i tot un repàs a la
xarxa.

18

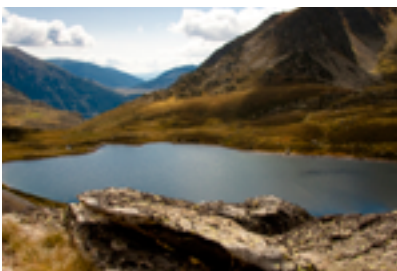
No t'ho perdís (agenda):
activitats i cites internacionals sobre turisme
sostenible.

24

L'entrevista:
Silvia Calvó. Ministra de Medi Ambient, Agricultura i
Sostenibilitat.

25

Destaquem

El consum que fem en el temps lliure és sense dubte també fracció important del nostre consum general, tant per les hores com pels recursos econòmics que hi dediquem.

Una gran part d'aquest temps lliure el dediquem a consumir béns materials (roba, aparells electrònics, etc.). Alhora, però, també és cert que una gran part d'aquest consum en el temps lliure es dedica als serveis que tenen a veure amb la cultura, l'oci i entreteniment, l'esbarjo, l'esport, etc. i, per què no, també es pot enfocar des de l'òptica del consum responsable.

Un exemple molt clar són les activitats que tenen a veure amb el **turisme**. Cal tenir en compte que aquestes activitats suposen una font particular de consum tant de béns com de serveis que, a causa de l'increment de la població i la millora de la mobilitat, han vist multiplicats els seus impactes sobre els recursos. Segons l'Organització Mundial del Turisme (OMT), cada any són més de 1.000 milions les persones que fan viatges internacionals, una xifra que creix aproximadament un 5% anual, i això sense comptar el turisme interior i de proximitat que es fa als diferents països del món.

En aquest escenari, l'auge global dels viatges i les activitats de lleure tenen importants conseqüències ambientals. Més viatgers i destinacions més remotes comporten un augment molt elevat de la necessitat de recursos i energia que fan falta per satisfer les necessitats dels turistes, com també un increment dels impactes ambientals que provoca aquesta activitat: desplaçaments que contribueixen a l'escalfament global i el canvi climàtic, generació de residus, transformació del paisatge per la construcció d'infraestructures turístiques, hiperfreqüentació en espais naturals, contaminació, etc. I en aquests impactes ambientals cal considerar els aspectes socials, com els efectes socioeconòmics negatius que es produeixen en les regions d'acollida i, especialment, en les comunitats locals i indígenes més desafavorides, com ara la pobresa o la precarietat laboral.

Davant d'aquesta realitat, en les darreres dècades han sorgit diversos corrents dintre del consum responsable com ara el **turisme sostenible** o el **turisme just**. O dit en sentit genèric, el **turisme responsable**. A les portes d'una nova temporada d'estiu i per posar una miqueta de llum en aquests conceptes, des del Centre Andorra Sostenible volem dedicar aquest nou número de la revista electrònica *Estàs al CAS?* al tema del turisme sostenible.

Segons l'Organització Mundial del Turisme, cada any són més de 1.000 milions les persones que fan viatges internacionals.

A la secció de destacats trobareu un article introductori que ens servirà per situar-nos en la temàtica i veure què entenem per turisme sostenible, mentre que a la secció de notícies farem una revisió de les tendències entorn del turisme en general i el turisme de natura, tant a escala local com global, així com dels impactes i les mesures de conservació que actualment es treballen per compatibilitzar aquestes activitats.

La vista panoràmica d'aquesta cinquena entrega d'*Estàs al CAS?* ens aproparà una mica més al món de les certificacions relacionades amb l'activitat turística, així com les etiquetes que les identifiquen.

La secció 'No t'ho perdis' inclou l'agenda d'actes de l'Any internacional de la llum i les activitats de l'estiu 2015 del Centre Andorra Sostenible, i la secció 'Recomanem' ve plena d'informació pràctica per si en voleu saber més sobre turisme responsable. A més de les ja habituals recomanacions en forma de documentals i publicacions, trobareu una àmplia secció d'aplicacions tecnològiques per a telèfons intel·ligents i tauletes, així com els recursos a Internet d'Un cop d'ull a la xarxa.

Finalment, la Sra. Silvia Calvó, Ministra de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat, és la protagonista de l'entrevista d'aquest número d'*Estàs al CAS?* i serà l'encarregada de donar la seva visió de l'actualitat del turisme responsable, així com el seu present i futur a Andorra.

Esperem que aquest nou monogràfic de la revista sigui del vostre interès. De cara al futur, continuarem abordant temes d'actualitat en el món de la cultura de la sostenibilitat que us puguin interessar. Per aquest motiu, estarem encantats de rebre, com sempre, les vostres aportacions i comentaris.

Rebeu una molt cordial salutació.

Turisme sostenible, turisme responsable, turisme just

Són diversos els conceptes per definir 'les altres formes de fer turisme' en contraposició al model de turisme de massa generalitzat. Expressions com 'turisme responsable', 'turisme sostenible', 'turisme just', són cada cop més freqüents i presents en el nostre dia a dia. Ens aporten, com diem, una visió diferent o alternativa de veure el temps de lleure i els viatges. Posar en clar a què es refereixen aquests mots i sobretot entendre el seu origen i fonament són l'objectiu d'aquest article. Però, per a això, cal fer una mirada retrospectiva.

En l'origen...

Els viatges a la natura o simplement sortir a la natura és una activitat, si es pot dir així, més o menys recent. Fins a l'època contemporània, el viatge era considerat un repte, més que no pas una acció d'esbarjo, i a vegades fins i tot una odissea. Les limitacions de la mobilitat no eren, evidentment, les mateixes que tenim ara, com tampoc la disponibilitat de temps de les persones, i un factor de base molt important: la percepció del medi natural. La manera com les persones concebem l'espai que ens envolta, els riscos, els perills o sobretot els usos que fem dels paisatges són elements clau que han anat canviant al llarg del temps.

Fent una mica d'història ens vénen al cap els grans viatgers de l'antiguitat, com ara Herodot, Plini el Vell o més endavant els navegants com Marco Polo, Ibn Battuta o Colom. Però, evidentment, eren models de vida molt excepcionals i els objectius dels seus viatges no eren pas de lleure. Intercanvi comercial, recerca de noves terres i productes (la tan coneguda ruta de la seda, per exemple...) i l'intercanvi cultural (coneixements mèdics, astronòmics, etc.) formaven part de l'ideari d'un col·lectiu molt reduït de persones, sobretot de la noblesa.

Segles més tard va arribar l'època romàntica i les grans expedicions lligades a l'impuls de la ciència emergent. De la mà del colonialisme, intel·lectuals representants del naturalisme, geògrafs i astrònoms, entre experts en altres disciplines, acompanyaven els grans viatgers en la recerca de noves terres i recursos. Entre aquests, personalitats com Charles Darwin o Alexander von Humboldt i també més tard, cap a finals del segle XIX i principis del XX, exploradors que no tant per ciència com per aventura van buscar els límits de la natura, com Ernest Shackelton, Roald Amundsen o Robert Falcon Scott.

En un àmbit més proper, els orígens del turisme de natura el trobem també en el despertar romàntic de l'excursionisme i el muntanyisme i, també, dels inicis de l'esquí, en espais naturals que ens són propers com els mateixos Pirineus o els Alps. La pràctica d'aquests esports a l'aire lliure la protagonitza majoritàriament un col·lectiu social molt concret com la burgesia, persones que gràcies al seu poder adquisitiu disposaven del temps i els recursos per destinar part de la seva activitat a la descoberta geogràfica fora de la seva quotidianitat, definida per una realitat industrial emergent; un context de redescoberta sociocultural en què es barregen, alhora, aspectes culturals, religiosos, tradicionals, etc. Alhora, aquesta classe social adinerada també protagonitza altres viatges d'abast més llunyà, a l'estranger, ja sigui per motius econòmics (comercials, sobretot), o culturals (per estudis, en la recerca de l'art i el refinament, etc.). Pensem en un cas concret i proper com la figura de Don Guillem d'Areny-Plandolit, baró de Senaller i Gramenet, síndic general de les valls d'Andorra i promotor de la Nova Reforma de 1866, el qual va poder viatjar al segle XIX a llocs tan remots com el Japó, tal com se'n té constància gràcies al seu excepcional fons documental i fotogràfic.

Per la seva part, les classes populars i la gent que no disposava dels recursos de la noblesa o la burgesia també busquen aquesta 'parcel·la' de natura per al seu gaudi. No obstant això, en comptes d'accedir a espais llunyans, el fet de disposar de menys poder adquisitiu i temps fa que el lleure es traslladi i es realitzi en espais periurbans, més propers i fàcilment accessibles, com ara fonts, zones de bany (rius, basses), etc.

En síntesi i tornant al tema genèric de la redescoberta dels espais naturals i del 'turisme de natura', tant en el cas dels espais pe-

riurbans com dels massissos de muntanya, com de destinacions llunyanes i exòtiques, una idea de fons resulta innegable: la necessitat (o moda?) de sortir de les ciutats i marxar a la natura.

La crisi ambiental i les arrels del turisme ecològic

Però per què vol la gent sortir a la natura? Senzillament perquè les condicions ambientals i de vida a les ciutats, com a espai quotidià per a la majoria de la població, són cada cop pitjors. Contaminació provocada per les indústries emergents, manca de sanejament o de serveis de recollida de residus, i altres factors negatius que troben en el moviment higienista les seves respostes. L'higienisme és un corrent de pensament que aflora durant el segle XIX i es consolida a inici i mitjan segle XX en la cerca de condicions i espais més saludables, tant a l'interior de la ciutat (com ara les idees renovadores d'urbanisme relacionades amb el clavegueram, els parcs urbans, etc.) com a l'exterior, en un redescobrimient de la natura i dels seus recursos (l'aigua i l'auge del termalisme, l'aire pur, els aliments naturals, etc.) com a font de salut.

Així doncs, cada cop més el turisme de natura es generalitza i de mica en mica es consolida l'accés de la població al medi natural en la recerca dels seus beneficis, com un element socialment acceptat i estretament vinculat al temps lliure.

A tot això cal sumar un factor: la millora de les comunicacions i de la mobilitat durant tot el segle XX, vinculada a fenòmens com la generalització dels combustibles fòssils, el desenvolupament de tots els mitjans de transport, els vehicles de motor, la xarxa de ferrocarrils, els avions i l'expansió de les infraestructures que hi estan associades. Si a aquest còctel afegim altres factors socioeconòmics com el creixement demogràfic de la població mundial i la consolidació dels models econòmics d'estat del benestar (especialment en el darrer quart de segle XX quan es generalitza el fenomen de les 'vacances pagades'), el resultat és l'escenari contemporani, en què el turisme s'ha convertit en un fenomen de masses, quantitativament en creixement, i amb un abast geogràfic global.

“Tragedy of the commons”

És un assaig escrit per Garrett Hardin i publicat a la prestigiosa revista Science l'any 1968. Els arguments que hi exposa es basen en la manera com un nombre creixent d'individus que tenen interès i accés per un bé comú poden arribar a destruir-lo mitjançant la sobreexplotació, i els dilemes ètics sobre autocontrol, llibertat, respecte i responsabilitat que això comporta. L'exemple, que s'ha aplicat a àrees de coneixement tan diverses com l'economia, la psicologia o la política, indubtablement també provoca una reflexió entorn del medi ambient: com el conjunt de la població esgota o malmet un recurs ambiental en comptes de planificar i racionalitzar, és a dir, aprofitar-lo d'una manera sostenible.

Situacions reals que posen de manifest aquest dilema són, per exemple, la sobreexplotació dels recursos pesquers, la recol·lecció descontrolada de bolets al bosc i no cal dir, considerant el tema que ens ocupa, la sobreexplotació turística que acaba per degradar el paisatge i la sostenibilitat futura. És a dir, si tothom va a la mateixa platja paradisiàca de pel·lícula, finalment aquesta platja acabarà patint els efectes negatius de la hiperfreqüentació.

Enfront d'aquesta depredació col·lectiva i irresponsable es troben mesures de gestió que, entre d'altres coses, prenen forma de regulació de visitants o permisos turístics de trànsit rodat o de recol·lecció (llicències de pesca, etc.) de cara a respectar un impacte ambiental assumible per l'espai en qüestió en què no es vegi compromesa la seva sostenibilitat. És el que en ecologia es coneix com a “capacitat de càrrega turística”, un terme inspirat en el concepte de capacitat de càrrega dels treballs del demògraf britànic Malthus en el segle XVIII i rescatat per Rees i Wackernagel en la formulació dels límits d'un sistema ecològic en la teoria de la petjada ecològica (1990). D'exemples de regulació d'accés a espais turístics n'hi ha molts, però potser un dels més interessants sigui les restriccions que el govern equatorià ha imposat des de l'any 2012 per visitar les illes Galápagos, famoses per ser el lloc on Darwin en un dels seus viatges va concebre la teoria de l'evolució.

D'aquesta manera, ja no queden espais al planeta on no hagi arribat l'activitat turística (de fet, a tall d'exemple l'Antàrtida rep més de 40.000 turistes a l'any) al mateix temps que hi ha zones hiperfrequentades per un volum de persones superior al que ambientalment són capaces de suportar.

En la darrera part de segle XX, l'anomenada crisi ambiental es fa innegable des de diversos moviments socials, no només l'ecologisme, i des de la ciència s'alerta dels greus impactes ambientals que el model econòmic predominant està causant al conjunt del planeta. L'activitat turística com a part del sector terciari no queda fora d'aquest debat, i és llavors quan es comencen a sentir les primeres veus sobre la necessitat de reformular el turisme de masses i cercar alternatives en la línia de la recentment formulada sostenibilitat. Així, és durant les dècades de 1980 i 1990 quan diversos intel·lectuals amb sensibilitat pel medi ambient procedents de diverses branques com la biologia (i branques tan diverses com l'oceanografia, la botànica, l'ecologia, etc.) però també arquitectes i enginyers comencen a introduir models com el turisme soft (tou, en contraposició a la duresa les construccions i el consum de territori que imposa el turisme de masses) o l'ecoturisme, que més endavant cristal·litzarien en l'anomenat 'turisme sostenible'.

Però què s'entén per turisme sostenible?

El desenvolupament sostenible es basa a 'satisfer les necessitats de la població actual sense comprometre els recursos i les possibilitats de les generacions futures'. Aquesta definició es recull a l'informe Brundtland sobre Els límits del creixement elaborat l'any 1987 pel cercle d'economistes que formaven el Club de Roma (el nom de l'informe és en honor de Gro Harlem Brundtland, política noruega que fou Primera Ministra de Noruega en diverses ocasions i directora general de l'Organització Mundial de la Salut). Entre les conclusions d'aquest document es destacava que el model econòmic vigent no es podria mantenir gaire temps més, principalment per la pèrdua del capital natural (l'esgotament dels recursos no renovables, la pèrdua de la qualitat ambiental, etc.) i per l'augment exponencial de la població al planeta i la impossibilitat que el mateix planeta satisfaci les necessitats de la població. Actualment, es parla en sentit genèric de **sostenibilitat**,

incloent-hi d'aquesta manera totes les activitats humanes (accions, decisions, comportaments, tecnologies, etc.) que vetllen per aconseguir aquest objectiu de proveir el millor per a les persones i el medi ambient ara i en el futur indefinidament.

En aquesta línia, l'Organització Mundial del Turisme (OMT) l'ha definit en concret com 'el turisme que té plenament en compte les repercussions actuals i futures, econòmiques, socials i ambientals, per satisfer les necessitats dels visitants, de la indústria, de l'entorn i de les comunitats amfitriones'. És a dir, una manera de fer i pensar el turisme que compatibilitza el lleure dels viatgers (o turistes) amb la qualitat de vida i les necessitats quotidianes dels ciutadans i les comunitats residents (socials, econòmiques, d'integritat cultural, etc.), i que alhora vetlla per protegir la qualitat ambiental del medi (protecció del paisatge, conservació de la biodiversitat, minimització dels impactes negatius, etc.).

Des d'aquest informe Brundtland, el turisme sostenible ha estat present en la major part de fòrums internacionals relacionats amb medi ambient i sostenibilitat. Per exemple, en la Conferència de les Nacions Unides sobre medi ambient i desenvolupament del 1992, la famosa Cimera de la Terra de Rio de Janeiro, el turisme sostenible va esdevenir una de les directrius clau en el desenvolupament ecològic, social i econòmic que més d'un centenar de països van incloure en les seves agendes 21 de sostenibilitat. 10 anys després, les Nacions Unides van declarar el 2012 'Any internacional de l'ecoturisme' i es van succeir diversos actes molt destacats, com per exemple la Cimera mundial de l'ecoturisme celebrada a Quebec, Canadà.

Turisme just, turisme responsable

Gran part dels fonaments del turisme sostenible arrelen en qüestions que són del camp de l'ètica. D'entrada hi ha la consideració que la natura indubtablement s'ha de conservar, una idea que prové de l'anomenat 'ecologisme profund' i que es podria resumir que la sostenibilitat hauria de ser innegociable. Més enllà d'aquesta visió, l'ètica del turisme sostenible vetlla per qüestions de justícia social i cultural, com els drets de les comunitats que reben el turisme a conservar la qualitat de seu medi i la qualitat de

El Codi ètic mundial per al turisme (Global Code of Ethics for Tourism)

Aquest document, aprovat l'any 1999 per l'Assemblea General de l'Organització Mundial del Turisme (OMT) i reconegut l'any 2001 per les Nacions Unides, és el document jurídicament no vinculant que hauria de servir a governs i altres administracions, empreses turístiques, i també viatgers com a marc de referència per definir i vetllar per un turisme responsable. Els diferents actors poden adherir-s'hi a partir d'un compromís i rebre el reconeixement de l'anomenat Comitè Mundial de l'Ètica del Turisme. En essència, el document comprèn 10 principis bàsics que tenen a veure amb els vincles entre turisme i viatges i qüestions de caràcter sociopolític, econòmic, cultural i, és clar, ambiental. Els podeu consultar seguint aquest [enllaç](#) o bé consultar el seu [web genèric](#).

vida dels seus habitants (dimensions laborals, econòmiques, etc.) en el present, però també en el futur.

De fet, aquestes qüestions ètiques són les que més s'han treballat des del corrent del turisme que s'anomena **turisme just**, de manera similar a quan parlem del comerç just, un concepte potser més popular que quan s'aplica al turisme. La formulació és, no obstant això, la mateixa, i és que el turisme just és el que vol fomentar i beneficiar el desenvolupament econòmic i la cooperació humanitària en les destinacions, normalment zones desfavorides com per exemple el Tercer Món; en aquesta darrera modalitat pren especial rellevància l'acció d'organitzacions no governamentals.

En el fons, els límits entre els conceptes de turisme sostenible i turisme just són força difusos. Es pot considerar, atesa la definició de sostenibilitat i les seves implicacions sobre ètica socioeconòmica, que tot turisme sostenible ha de ser turisme just. Per això, i d'igual manera que utilitzem el concepte de consum responsable per fer referència a l'alternativa al model de consum tradicional proposada des de la cultura de la sostenibilitat, el més encertat seria parlar de **turisme responsable** quan els principis en què es fonamenta tenen a veure alhora amb *satisfer les nostres necessitats de lleure i oci amb el menor impacte negatiu per al medi ambient, i amb donar lloc a sinergies positives o valor afegit per a la societat (equitat, justícia social, solidaritat i respecte als drets humans, especialment per a les comunitats locals de les zones turístiques)*.

Consells i bones pràctiques per un turisme sostenible

Posant fil a l'agulla, a l'hora de practicar un turisme més responsable i sostenible és interessant tenir en compte accions i consells tant abans del viatge com mentre estem gaudint de l'experiència turística. Així:

A l'hora de triar la destinació i els serveis...

És importantíssim fer una tria conscient i conseqüent amb la realitat dels llocs que anem a visitar, i per això és clau informar-se bé de les particularitats socioambientals del lloc a visitar. A més d'evitar riscos personals, estant ben informats podrem tenir una millor cura del medi ambient i la biodiversitat, al mateix temps que tindrem més arguments a l'hora de valorar les conseqüències socioeconòmiques de les nostres decisions com a turistes.

En això és interessant estar al corrent de les alternatives de turisme sostenible que tenim, tant per a la planificació del viatge (comunitats de viatgers responsables, empreses especialitzades, ONG, etc.) com per la tria d'establiments, com ara els certificats. A la secció 'Vista panoràmica' trobareu un article amb més informació sobre les **certificacions i ecoetiquetes relacionades amb el turisme**.

També és important reflexionar entorn de la nostra **mobilitat** i l'impacte que té, especialment en termes d'emissions de gasos d'efecte d'hivernacle, tant a l'hora dels viatges com un cop arribats a destinació. Per tal que ens fem una idea sobre aquest tema, segons estudis que relacionen la proporció d'emissions de gasos d'efecte d'hivernacle amb l'activitat turística, la mobilitat suposa 3/4 parts de les emissions de tota l'activitat turística. En detall, el transport aeri suposa el major impacte, amb un 40% de les emissions totals, per un 32% del transport en automòbil i un 3% més dels altres tipus de mitjans de transport. L'altra quarta part de les emissions es deu a l'impacte de l'allotjament, amb un 21%, mentre que el 4% restant es deu a les emissions provocades per les activitats que es porten a terme estant de vacances. D'aquesta forma, triar opcions de mobilitat amb zero emissions com ara fer rutes a peu o en bicicleta són sempre opcions preferibles. En cas de fer servir mitjans de transport, el transport col·lectiu és sempre una alternativa més sostenible.

Turisme i canvi climàtic

La importància del turisme en el debat sobre el canvi climàtic és un tema que ha anat prenent cada cop més pes i actualitat d'ençà la primera Conferència internacional sobre canvi climàtic i turisme, que va tenir lloc a Tunísia l'any 2003.

Actualment és un fet generalitzat a escala internacional que des de la ciència, les administracions i els sectors econòmics es treballi per avaluar els impactes del fenomen del canvi climàtic en els models turístics actuals i futurs, especialment en zones sensibles com les àrees de muntanya i el turisme de neu, o les zones costaneres i el turisme de platja, així com els reptes per adaptar-se i mitigar aquests impactes.

A casa nostra, per exemple, el procés participatiu d'adaptació del país al canvi climàtic (PAACC) portat a terme a finals del 2014 en el marc de les accions derivades de l'adhesió l'any 2011 al Conveni marc de les Nacions Unides sobre canvi climàtic, va comptar amb un grup específic de debat dedicat a turisme, serveis i comerç. Us animem a llegir, a la secció "Ha estat notícia", la crònica que hem fet d'aquesta trobada i les seves conclusions.

Els viatgers també recomanen...

Internet i les xarxes socials s'han convertit en un espai privilegiat per l'intercanvi d'informació per part de la comunitat viatgera. Així, igual que fa anys els establiments turístics llüïen etiquetes i distincions per part de les principals guies de viatge (Routard, Lonely planet, Michelin, etc.) actualment el boca-orella dels usuaris en webs dedicats a les recomanacions turístiques són un element clau en la tria i el consum de productes i serveis.

Per aquest motiu, us animem que a més de comentaris i referències a la qualitat del servei, el preu, etc., intercanvieu i feu explícits en aquestes plataformes d'Internet informació i consells que tinguin a veure amb la sostenibilitat i l'ètica socioeconòmica de les activitats turístiques. Aquesta és una manera senzilla per entre tots i totes millorar el coneixement, la motivació i la sensibilització de la comunitat viatgera per un turisme més responsable.

Un cop estem de vacances...

És molt important no sobredimensionar el nostre nivell de **consum** pel fet d'estar de vacances. A voltes pensem que el fet de no estar a casa ens dóna carta blanca per consumir més recursos (aigua, aliments, energia, etc.) sense pensar en els costos ambientals que això comportarà al lloc on estem fent turisme.

En termes socioeconòmics, és clau també ser plenament conscients que el turisme és una font de **desenvolupament** per a molts llocs; per tant, és importar pensar en el circuit dels diners que gastarem per vetllar perquè l'economia local rebi la compensació justa pel servei i els béns que rebem, i evitar pràctiques especuladores com el comerç porqueria, tant social com natural. En això és important apostar per productes de proximitat i quilòmetre zero en la gastronomia, així com en el cas dels records, optar per artesanies i establiments comercials on el gènere és local.

Pel que fa a l'impacte directe sobre la biodiversitat, un turisme respectuós ha de poder basar-se en la premissa que **'millor sense deixar empremta'**. Sobre això, l'anomenada **ètica de l'aire lliure** és una branca del pensament ambiental dedicada a difondre principis i accions per evitar que les activitats a la natura tinguin impactes ambientals negatius. En aquest cas, alguns consells de bones pràctiques que es poden seguir per no deixar a la natura empremta del nostre pas són:

- Planificar i escollir bé què portem, especialment els aliments i els seus envasos (millor si són reutilitzables i no d'un sol ús, perquè no esdevenen residus) i gestionar correctament els residus, emportant-nos tot allò que hem portat amb nosaltres, inclús les restes d'aliments; encara que siguin orgànics, a més de ser un impacte estètic a vegades si s'acumulen massa o l'ecosistema no té prou capacitat per descompondre'ls suposen una alteració significativa de l'equilibri ecològic, especialment en zones sensibles com els espais d'alta muntanya o les zones humides.
- Mantenir una actitud de respecte amb l'entorn, sense destorbar ni alterar la qualitat ecològica (soroll, trepig, etc.) i evitar els

impactes directes en la flora i la fauna o la geologia local, com ara la recol·lecció. El millor record és el que no deixa residu, com ara una foto. En aquest sentit, us recomanem que consulteu els consells que la Fundació FAAPA dóna per fer turisme responsable relacionat amb la fauna, no només per evitar molèsties quan es fa turisme de natura sinó també quan es fan activitats extraordinàries amb fauna com excursions d'observació de balenes, ocells, etc. Trobareu més informació a la secció 'Un cop d'ull a la xarxa'.

Una reflexió per acabar: més enllà de pensar que la nostra acció individual a l'hora de fomentar maneres de fer turisme responsable no té valor, hem de ser conscients que les nostres decisions i tries com a turistes tenen efectes reals i directes en el sector turístic. Succeeix igual que amb el consum en general. I és que en el moment que comprem o accedim a un paquet o una activitat turística determinada l'estem legitimant amb la nostra tria; és a dir, estem dient a tots els agents econòmics que participen d'aquest model turístic que estem d'acord amb els seus procediments. Així, si acceptem models de turisme no respectuosos estem dient 'sí' a un model que sabem que és socioeconòmicament injust i ambientalment insostenible. En canvi, prenent part a favor de models de turisme sostenible estem indicant als agents turístics que el que els viatgers demanen és precisament aquest respecte per principis ètics i ambientals.

El darrer informe de l'OMT sobre turisme mundial xifra en més de 1.100 milions de viatges els efectuats durant l'any 2014

Cada inici d'any l'Organització Mundial del Turisme (OMT) publica entre els seus documents el que es coneix com a 'baròmetre', un recompte del volum de turistes internacionals al planeta, és a dir, la quantitat de persones que fan viatges internacionals amb pernoctacions. En canvi, no es tenen en compte xifres del turisme interior que es fa a cada país.

En aquest sentit, segons xifres del darrer baròmetre de turisme internacional publicat (gener del 2015), l'any 2014 hi va haver un total de 1.138 milions de pernoctacions. Aquestes xifres suposen un increment respecte a l'any 2013 de 51 milions de turistes internacionals, és a dir, un creixement de quasi el 5%, i impliquen alhora el cinquè any consecutiu de creixement del turisme internacional per sobre del creixement abans de la crisi econòmica iniciada l'any 2009. A més, l'OMT preveu que el turisme internacional continuï augmentant entre un 3 i un 4% anual en els propers anys.

Per regions, Amèrica amb un creixement del 7% dels viatgers i la regió Àsia-Pacífic amb un increment del 5% són les zones del planeta que han liderat aquest creixement, mentre que Europa i l'Orient Mitjà, amb un 4% de creixement, i Àfrica, amb un 2%, han registrat increments menys notables. Amb tot, Europa continua essent segons aquest baròmetre la regió més visitada del planeta, amb més de la meitat de turistes internacionals, amb 588 milions de visitants, uns 22 més respecte a l'any 2013.

Podeu consultar més dades d'aquest baròmetre seguint l'enllaç següent (en anglès): <http://mkt.unwto.org/barometer>

Canvi climàtic i turisme

Els darrers mesos del 2014 el Govern d'Andorra ha portat a terme un procés participatiu obert al conjunt de la ciutadania amb l'objectiu de reflexionar sobre els possibles impactes del canvi climàtic en cadascun dels sectors ambientals, socials i econòmics rellevants per al país, així com definir mesures d'adaptació específiques per sectors que es puguin dur a terme per reduir la vulnerabilitat als possibles impactes del canvi climàtic.

En total, durant les sessions de treball, en què han participat més d'un centenar de persones, s'han tractat 12 temes com l'agricultura, la gestió de boscos, el turisme, l'aigua i l'energia, entre d'altres, i s'han arribat a concretar unes 120 mesures d'adaptació d'Andorra al canvi climàtic. Amb aquestes qüestions, el procés d'adaptació a Andorra al canvi climàtic (PAACC) ha servit per posar sobre la taula l'estreta vinculació entre canvi climàtic i turisme, així com la importància de tenir en compte aquest fenomen en l'escenari del sector terciari del país. No en va, el turisme constitueix un dels pilars fonamentals de l'actual economia d'Andorra, atès que representa el 60% del PIB del país, amb quasi 8 milions de visitants anuals, i el turisme de neu n'és l'element clau (durant la temporada 2014-2015 es van vendre 2,34 milions de dies d'esquí).

Segons assenyalen els documents previs al PAACC sobre la vulnerabilitat del sector turístic envers el canvi climàtic, s'espera que l'increment de les temperatures comporti una pujada de cota de les precipitacions en forma de neu i una disminució del nombre de dies amb cobertura de neu, cosa que suposarà una disminució de la presència de neu al territori.

Aquesta reducció tindrà efectes directes per a la qualitat, al gruix i el recobriment de neu en les estacions d'esquí, als quals també caldrà sumar una major variabilitat de la durada de la temporada (en dies) amb una quantitat i qualitat de neu adequada per a la pràctica d'esports d'hivern. Alhora, també hi haurà canvis en la innivació artificial, com ara una major demanda d'aigua per fer més neu i una disminució de dies hàbils per poder produir-la, a causa de l'augment de les temperatures. Paral·lelament, però, mentre que els esports d'hivern es veurien sensiblement afectats, un es-

cenari d'escalfament pot suposar que la temporada d'esports de natura (senderisme, cicloturisme, etc.) s'allargui i s'estengui a altres mesos tradicionalment més freds.

Tanmateix, fruit del procés participatiu s'han establert diverses mesures d'adaptació al canvi climàtic que esdevenen un full de ruta a treballar. Aquestes bàsicament han girat entorn de la necessitat de diversificar l'oferta turística per tal de desestacionar-la, regular normativament les activitats que es poden portar a terme en espais naturals (possibilitat també d'incloure ecotaques), així com millorar l'eficiència en l'ús dels recursos per part dels camps de neu (especialment en el tema de la innivació artificial). Trobareu tota la informació referent a aquest procés participatiu, així com els continguts específics sobre turisme i canvi climàtic, al web del Departament de Medi Ambient: <http://mediambient.ad/proces-d-adaptacio-d-andorra-al-canvi-climatic>

Barcelona acull la celebració del II Congrés d'eficiència energètica i sostenibilitat en el sector turístic

Barcelona va ser la ciutat escollida per realitzar entre els dies 10 i 12 de març la II edició d'un congrés multidisciplinari que va tractar el tàndem energia/turisme. El congrés, organitzat per la Generalitat de Catalunya a través de la Direcció General de Turisme i l'Institut Català de l'Energia, l'Ajuntament de la ciutat i el Gremi d'Hotelers i la Confederació d'Empresaris, va estar dirigit tant a administracions, com a empreses i operadors relacionats amb el món del turisme. Com a novetats respecte a la rellevant primera edició, celebrada a Palma, aquesta segona edició que va tenir com a seu el Centre de Convencions Internacional de Barcelona, CCIB (que forma part del districte tecnològic i de negocis conegut com Barcelona 22@) va oferir un caràcter més internacional. Més informació sobre aquest congrés en el seu web: <http://www.congresoest.com/index.php/es/>.

8è Congrés mundial de turisme de neu i de muntanya

Els passats 9 i 10 d'abril del 2014 va tenir lloc la 8a edició del Congrés mundial de turisme de neu i de muntanya. Aquesta iniciativa biennal encapçalada pels set comuns i el Govern d'Andorra, juntament amb l'Organització Mundial de Turisme, té l'objectiu de constituir un fòrum de debat permanent sobre el desenvolupament i la sostenibilitat del turisme en zones de muntanya. Des que va començar l'any 1998, el congrés ha tractat sobre les temàtiques més innovadores de cada moment, fruit de l'anàlisi de les tendències turístiques i socials, de la conjuntura econòmica, i del desenvolupament d'eines de comunicació i d'anàlisi.

En aquesta darrera edició, amb el títol 'Mountainlikers: Noves tendències del turisme de muntanya a l'estiu', més d'una vintena d'experts mundials i més de 400 assistents van poder reunir-se a Andorra la Vella per explicar estratègies i casos d'èxit de tot el món. Els continguts i els materials de les ponències, així com el material gràfic i de premsa de l'edició passada, es poden consultar a l'enllaç següent: <http://congresdeneu.ad/>. També trobareu materials de les set edicions anteriors.

1r Seminari sobre "Turisme i mobilitat sostenible en zones de muntanya"

El passat dijous 19 de febrer es va celebrar a l'Epicentre, a Tremp, el 1r seminari sobre 'Turisme i mobilitat sostenible en zones de muntanya'. Aquesta iniciativa, emmarcada dins de les temàti-

ques entorn del turisme sostenible, va servir per posar d'actualitat projectes i experiències en mobilitat respectuosa de viatgers i excursionistes en la regió dels Pirineus però també en altres zones de muntanya del continent europeu. Les ponències de la jornada, amb més d'una desena d'experts i gestors relacionats amb el món del turisme, el medi ambient i les infraestructures es poden consultar seguint aquest enllaç: <http://www.pallarsjussa.net/ca/seminari>.

10 anys de Fira internacional de turisme ornitològic

Una cita clau en aquest model concret de turisme sostenible relacionat amb el món de la ornitologia. La FIO reuneix any rere any (i ja són 10 edicions) espais, empreses i aficionats entorn de l'activitat ecoturística relacionada amb l'observació i l'estudi dels ocells. <http://fioextremadura.es/>

Congrés sobre destinacions sostenibles

El Recinte Modernista de Sant Pau a Barcelona va acollir els dies 20 i 21 de novembre del 2014 el congrés sobre destinacions sostenibles, 'GSTC Destinations Community', organitzat per l'Institut de Turismo Responsable (ITR) i el Global Sustainable Tourist Council (GSTC), que ha comptat amb el suport de l'Organització Mundial de Turisme (OMT) i la Unesco.

En l'esdeveniment s'han reunit els representants de ciutats que treballen polítiques turístiques sostenibles i que han estat certificades o en procés de certificació, d'acord amb l'estàndard reconegut i aprovat Global Sustainable Tourism Council (GSTC).

Durant dos dies, líders del sector del turisme sostenible van intercanviar experiències de les millors pràctiques en l'àmbit de la sostenibilitat de tot el món, així com temes com la demanda dels consumidors en relació amb serveis més sostenibles, el paper dels organismes públics que gestionen destinacions, i el compromís del sector privat en l'aplicació de criteris GSTC.

Les certificacions de turisme sostenible

La informació és un element clau en la pràctica d'un turisme responsable, ja que permet per una banda orientar els clients en la tria i el consum de serveis turístics sostenibles (si així ho volen), i per una altra banda serveix per posar en valor i diferenciar de la competència els establiments o serveis que han fet una aposta per aquest model turístic, com ara operadors turístics, hotels i altres establiments de pernoctació (càmpings, apartaments, etc.), i les activitats de restauració, lleure i experiències, serveis de transport i lloguer de vehicles, etc.

Que aquesta informació sobre la sostenibilitat d'una activitat turística arribi fàcilment als consumidors i permeti identificar i diferenciar les activitats que realment ofereixen un turisme responsable no és una tasca fàcil; passa quelcom similar al que succeeix en general a l'hora de destriar productes de consum responsable dels que no ho són. I és que molt sovint hi ha maniobres comercials i de màrqueting que dificulten la tria de les alternatives més sostenibles o si més no, no es disposa de tota la informació per fer una elecció ben fonamentada.

També en el cas del turisme, tal com passa amb altres productes i serveis de consum responsable, les ecoetiquetes i les certificacions són una eina molt útil per identificar i diferenciar amb garanties els equipaments i serveis turístics responsables dels que no ho són. Gràcies a la visualització directa d'aquests distintius característics s'estalvia el temps i l'esforç d'analitzar i valorar multitud de criteris i informació que hi ha darrere del servei turístic (procedència de les matèries primeres, consum d'energia, aigua i altres recursos, condicions socioeconòmiques dels treballadors, gestió adequada dels residus, etc.).

El mecanisme de les ecoetiquetes i certificacions es basa que, d'una banda, l'activitat turística ha de complir unes determinades pautes de responsabilitat ambiental i socioeconòmica i, de l'altra, una entitat qualificada i fidedigna, ja sigui una administració, un organisme o una associació (ONG, etc.), ha de validar que així sigui

realment. És precisament per aquesta formulació que a la pràctica existeix un gran i divers ventall d'ecoetiquetes i certificacions, ja que entre elles es diferencien tant pels criteris i estàndards que avaluen com per la diversitat d'entitats que els atorguen, ja siguin ens públics, privats, o bé d'abast local o d'abast internacional. A més, en el cas concret del turisme, existeix una altra particularitat que les fa més diverses; i és que les certificacions i ecoetiquetes poden fer referència tant a instal·lacions turístiques (hotels, càmpings, restaurants, etc.) com a destinacions (pobles i ciutats, regions, monuments, etc.).

En qualsevol cas, conèixer les ecoetiquetes i certificacions, així com triar les instal·lacions i els serveis turístics que les presenten, són garanties per fer un turisme més responsable. Per això, tot seguit us hem preparat un petit resum de les certificacions i ecoetiquetes més habituals que trobarem en el sector turístic:

Etiqueta ecològica de la Unió Europea

És el distintiu oficial més habitual que trobarem. Certifica serveis (d'allotjament com ara hotels, etc.) que tenen un impacte ambiental menor que d'altres similars en el mercat. Normalment és més habitual associar-la a productes (higiene personal, electrodomèstics, roba, etc.) i serveis (per exemple hotels). Els estats membres de la Unió designen els organismes competents que controlen la gestió i l'atorgament de la certificació.

www.ec.europa.eu/environment/ecolabel

Nordic ecolabelling (Cigne blanc)

Certificació oficial d'àmbit dels països nòrdics. Com passa amb l'etiqueta ecològica de la Unió Europea, aquest distintiu certifica serveis i establiments turístics (hotels, albergs, restaurants) de països com Islàndia, Noruega, Dinamarca, Suècia i Finlàndia, però també productes.

www.svanen.se

Travel Forever

Distintiu del GSTC (Global Sustainable Travel Council - Consell Global del Turisme Sostenible), òrgan internacional per a l'establiment i la gestió de les normes per al turisme sostenible. En l'actualitat hi ha desenvolupats dos tipus de criteris GSTC: per a hotels i operadors turístics, i per a les destinacions (actualment en el procés de consulta pública de l'avantprojecte).

<http://www.gstccouncil.org/gstc-criteria/sustainable-tourism-gstc-criteria.html>

Biosphere responsible tourism

Potser és la certificació internacional més coneguda, atorgada per l'Institut de Turisme Responsable (ITR), organització sense ànim de lucre amb el suport de la Unesco i afiliada a l'OMT. S'aplica tant a destinacions turístiques com a instal·lacions (restaurants, càmpings, cases rurals, etc.).

www.biospherehotels.org

Earthcheck

Certificació de turisme responsable desenvolupada pel Centre d'Investigació Cooperativa sobre Turisme Sostenible (STCRC) i propietat de l'agència certificadora privada EC3.

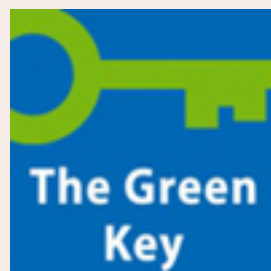
www.earthcheck.org

Green Globe

Organització privada nascuda a Austràlia que certifica instal·lacions com hotels i complexos turístics, golfs, balnearis i centres de benestar. Té una presència més estesa a zones com Amèrica Central i el Sud-est Asiàtic.

www.greenglobe.com

Green key (clau verda)

Certificació internacional de turisme responsable promoguda per l'organització no governamental Foundation for Environmental Education (FEE), programa reconegut per la UNEP (United Nations Environment Programme), l'UNWTO (World Tourism Organization) i la Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization).

Certifica hotels, albergs de joventut, centres de convencions i altres allotjaments turístics (Bed&Breakfast), i càmpings.

www.green-key.org

Fair Trade Tourism

Entitat que promou i certifica activitats de turisme i comerç just i responsable, principalment al sud d'Àfrica, amb criteris de defensa de la justícia social i econòmica en termes de salaris, distribució de beneficis, etc., així com de respecte als drets humans, la cultura i el medi ambient.

<http://www.fairtrade.travel/>

Rainforest alliance

Certificació d'aquesta ONG que, entre altres temes, treballa aspectes de turisme responsable (<http://www.rainforest-alliance.org/work/tourism>).

Està avalada pel GTSC (Consell Global del Turisme Sostenible) i s'aplica a hotels, altres instal·lacions i operadors de viatges, tot tenint en compte aspectes econòmics, socials i ambientals.

<http://www.rainforest-alliance.org/sites/default/files/uploads/4/rainforest-alliance-marks-guide.pdf>

CSR

Ecoetiqueta emesa per Tourcert, entitat italiana de certificació de turisme responsable formada per empreses, universitats, associacions ambientals i altres ONG. Segueix criteris de responsabilitat social i està avalada per l'ICEA (Istituto Certificazione Etica e Ambientale) juntament amb AITR (Associazione Italiana de Turismo Responsabile).

<http://www.move-it.eu/label/csr-tourism-certified-3>

Fair for life

Certificacions d'IMO Control (Institut for marketecology) sobre responsabilitat social (condicions de treball dels empleats, etc.) i comerç just aplicables al sector turístic, amb una major incidència en països africans i de l'Orient mitjà.

www.fairforlife.net

Respect

Etiqueta de l'ONG Amics de la Natura que des de l'any 2011 està en funcionament per promoure el turisme responsable en totes les seves dimensions (ecològica, sociocultural i econòmica) entre viatges, empreses i gestors.

www.travelife.org

Carta europea de turisme sostenible (CETS)

És un conjunt de bones pràctiques ambientals per a la gestió del turisme en els espais naturals protegits d'Europa, promoguda per la Federació Europea d'Espais Protegits (Europarc) i inspirada ens els acords de la Cimera de Rio de 1992. La CETS és un mètode i un compromís voluntari per aplicar els principis de turisme sostenible, i orientar els gestors dels espais naturals protegits i les empreses per definir les seves estratègies de forma participada.

Quality Coast

Impulsat pel Coastal & Marine Union – EUCC, aquest logotip distingeix els espais costaners que comparteixen valors de desenvolupament sostenible (natura, biodiversitat, patrimoni cultural i identitat, i responsabilitat social) i qualitat en la seva oferta turística.

<http://www.qualitycoast.info/>

Publicacions: Divulgació general

Destino humedales. Turismo responsable en zonas húmedas (2012)

http://dtxtg4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/destination_wetlands_es_0.pdf

Secretaría de la Convención de Ramsar sobre los Humedales, Gland, Suiza, y Organización Mundial del Turismo, Madrid, España.

Guia alternativa al turismo de masas (2011)

Publicada per TWENERGY

<http://d3mrnpbbo94dn5.cloudfront.net/uploads/ckeditor/attachments/1353/twenergy-alternativa-turismo-masas.pdf>

Tourism, Culture and Sustainable Development (2006)

Divisió de Polítiques Culturals i Diàleg Intercultural, Secció de Cultura i Desenvolupament, Unesco.

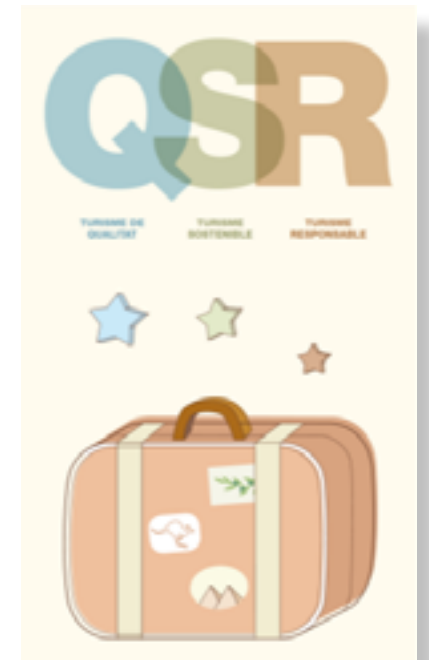
Publicació dedicada al debat entorn de les relacions entre la cultura i el turisme, el turisme i el desenvolupament, el turisme i el diàleg entre les cultures; allò que és important tenir en compte abans de posar en marxa un projecte turístic. També inclou a tall d'exemple un recull de projectes amb el suport de la Unesco que posen en pràctica els valors ètics de turisme responsable.

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001475/147578e.pdf>

QSR. Turismo de calidad, turismo sostenible, turismo responsable (2010)

Publicació molt recomanable de la Direcció General de Turisme i l'Observatori del Turisme de la Generalitat de Catalunya, que tracta els conceptes de turisme de qualitat, sostenible i responsable, així com les recomanacions i els criteris que cal respectar per part d'agents privats i públics relacionats amb el sector, bones pràctiques i consells per als turistes, i també fa un recorregut per l'escenari català i internacional de tractats i convenis i un seguit de bones recomanacions bibliogràfiques.

http://www.gencat.cat/diue/doc/doc_77451206_1.pdf

Sostenibilitat al turisme, una guia a través de la jungla d'etiquetes (2012)

Senzilla però fantàstica publicació disponible gratuïtament en format digital a Internet, en anglès i alemany, és editada per Naturefriends International (Amics de la natura), una de les ONG dedicades a la conservació més antigues que hi ha, ja que va ser fundada el 1895. La guia presenta 20 de les principals ecoetiquetes del món del turisme sostenible seleccionades entre un centenar de diferents, entre les quals en trobareu algunes de les citades anteriorment. Els criteris per a la tria han tingut en compte aspectes com el reconeixement internacional o la proximitat (àmbit europeu, però també una petita selecció de la resta del món), i han preferit no tractar la temàtica de platges o espais naturals, sinó centrar-se en els establiments.

http://www.tourism-watch.de/files/labelguide_en_web.pdf

Publicacions: documents tècnics

Buenas prácticas en turismo responsable

Publicació del Departament de Medi Ambient, Alimentació i Assumptes Rurals (Department of Environment, Food, and Rural Affairs - DEFRA) del Regne Unit i l'Agència dels Estats Units pel Desenvolupament Internacional (USAID), especialment destinada a la gestió empresarial del turisme responsable, on es recullen les principals recomanacions i bones pràctiques entorn de temes econòmics, socioculturals i ambientals. És una reedició de la guia original editada per Rainforest Alliance el 2005:

http://www.rainforest-alliance.org/tourism/documents/tourism_practices_guide_spanish.pdf

Ecoturisme a Catalunya. Una alternativa de turisme sostenible a la natura (2009)

Monografia tècnica del Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS) que té com a objectiu clarificar les bases conceptuals de l'ecoturisme, diagnosticar-ne la situació actual, així com apuntar estratègies i mesures futures per a l'escenari català.

http://www15.gencat.net/cads/AppPHP/images/stories/publicacions/ecoturismecatalunya_webredut.pdf

Experiències d'ecoturisme del disseny al terreny. Guia pràctica per a entitats de custòdia del territori

Publicació tècnica de la Xarxa de Custòdia del Territori emmarcada en un projecte d'ecoturisme en espais en custòdia, anomenat Arrèlia, destinat a oferir un conjunt de productes i paquets d'ecoturisme en espais naturals que estan sent conservats per part d'entitats de custòdia del territori a través d'acords i col·laboracions amb els propietaris i/o usuaris dels terrenys. El focus està posat en les experiències ecoturístiques, a través de les quals es vol aconseguir que els visitants coneguin de prop la necessitat de conservar els beneficis ambientals i socials dels espais naturals.

http://www.xct.cat/mm/file/2015/2015_Guia_Ecoturisme_v_DEF_lq.pdf

El turismo y su impacto en los animales

Projecte de turisme responsable de la fundació FAADA (Fundació per a l'Adopció, Apadrinament i Defensa dels Animals). Document dedicat a les interaccions que la fauna té amb el món del turisme (activitats, impactes, etc.) així com a bones pràctiques i informació que cal saber sobre com fer un turisme no impactant per als animals.

<http://turismo-responsable.com/userfiles/file/dossier-turismo-responsable.pdf>

Una guía simple para la certificación del turismo sostenible y el ecoturismo (2006)

Center for Ecotourism and Sustainable Development.

http://www.responsibletravel.org/resources/documents/reports/Manual_No_1.pdf

Disponible també en anglès:

http://www.responsibletravel.org/resources/documents/reports/Ecotourism_Handbook_I.pdf

Documentals

La síndrome de Venècia (2012)

Dirigit per l'alemany Andreas Pichler, aquest documental de producció alemanya, austríaca i italiana (84') explica l'impacte del turisme de masses a Venècia, una ciutat que rep 20 milions de visitants a l'any (uns 60.000 al dia) i els efectes d'aquest model en la supervivència de la ciutat i de la seva gent, com el problema del gran èxode de població a causa de l'increment de preus i la progressiva desaparició de la vida veneciana. Podeu veure el tràiler en l'enllaç següent: <https://vimeo.com/52491214>.

Aplicacions

Aplicacions per a telèfons intel·ligents i tauletes relacionades amb les ecoetiquetes.

Les mateixes entitats que promouen segells i certificacions de turisme sostenible han anat incorporant darreament als seus productes aplicacions per a telèfons mòbils intel·ligents i tauletes que permeten consultar on es troben les destinacions i els serveis certificats. Aquestes apps són majoritàriament gratuïtes i vàlides per als sistemes operatius Android i iOS. Alguns exemples són:

- Biosphere Responsible Tourism: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.apploding.biosphere>
- Green Globe: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.gg.GreenGlobe>
- Earthcheck: <https://play.google.com/store/apps/details?id=au.com.entegy.earthcheck>

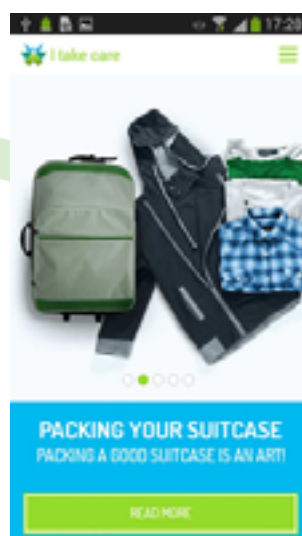
Viaggi di turismo responsabile

Una de les primeres aplicacions per a telèfons mòbils i tauletes dedicada al turisme responsable i sostenible. Aquesta app d'origen italià pren com a referència els viatges oferts al portal web de turisme responsable <http://www.ermes.net/>.

Green passport

Aplicació sobre consells per practicar un turisme ambientalment més responsable promoguda pel projecte Passaport verd del Programa de les Nacions Unides pel medi ambient (PNUMA) de Brasil.

The Ireland Green Travel app

Un exemple de guia de viatge sostenible dedicada a una destinació, en concret a Irlanda. Desenvolupada per la periodista especialitzada en ecoturisme Catherine Mack per a telèfons iPhone, inclou referències a allotjaments ecofriendly, productes i cuina de proximitat o mobilitat sostenible.

eBatuta

Aquesta és una bona solució per als viatgers que volen aconseguir records autèntics i responsables. I és que eBatuta (el nom prové d'Ibn Batuta, un explorador marroquí cèlebre pels seus grans viatges) és una base de consulta de llocs on es poden adquirir records fets per artesans locals, que creix amb l'opinió i els consells dels viatgers que la utilitzen.

Green Hotels. The Hotel Industry Environmental Database

Tot i que no és ben bé una aplicació com a tal per a telèfons mòbils i tauletes, Green Hotels Global és una eina informàtica molt interessant per quantificar l'impacte ambiental dels hotels. A la pràctica és un sistema d'informació i base de dades ambientals per tal que els hotels puguin quantificar, reduir i informar sobre el seu impacte ambiental amb conceptes com la petjada de carboni, el consum d'energia, l'ús d'aigua i la generació de residus, etc. associats a la les pernотacions i activitats. Aquesta eina segueix les directrius de l'International Tourism Partnership (ITP) i el World Travel & Tourism Council (WTTC). A més, els estàndards i les dades qualitatives sobre l'impacte ambiental dels hotels participants d'aquesta base d'informació són accessibles gratuïtament per a operadors turístics i empreses que hi volen accedir, per exemple, a l'hora de fer contractacions.

<http://www.greenhotelsglobal.com/>

Un cop d'ull a la xarxa

Entitats i administracions

Departament de Turisme.

Govern d'Andorra. <http://turisme.ad>.

Refugis i GR d'Andorra. Departament de Patrimoni Natural.

Espai web on trobareu tota la informació sobre els refugis del país, tant lliures com guardats, així com sobre la xarxa de senders de gran recorregut: <http://www.patrimoninatural.ad/refugis-i-grs>.

Organització Mundial del Turisme (OMT).

Organisme de les Nacions Unides encarregat de la promoció d'un turisme responsable, sostenible i accessible per a tothom: <http://www2.unwto.org/>.

Fundació OMT.Themis

La Fundació OMT.Themis és responsable d'implementar el programa de treball en matèria d'Educació i Formació de l'Organització Mundial del Turisme (OMT): <http://themis.unwto.org/>.

Molt recomanable la seva secció dedicada a documents i materials sobre turismes: <http://www.e-unwto.org/content/?Subject=Free+UNWTO+Documents>.

Turisme sostenible. UNESCO

Recull de materials educatius, recursos en línia i bibliografia sobre turisme i sostenibilitat del Programa educatiu per un futur més sostenible (Teaching and Learning for a Sustainable Future) de Unesco – UNEP International Environmental Education Programme: http://www.unesco.org/education/tlsf/mods/theme_c/mod16.html.

World Travel Market (WTM)

La pàgina web de turisme responsable de WTM pretén reunir les agències de viatges, organitzacions i persones interessades en la difusió de pràctiques sostenibles i mètodes ètics dins del sector turístic.

<http://www.wtmresponsibletourism.com/>

Alhora, també atorguen els premis internacionals de turisme responsable, els Responsible Tourism Awards, fundats per responsibletravel.com el 2004 amb l'objectiu de reconèixer i premiar projectes de turisme responsable de tot el món. Alhora, es pretén que aquests projectes inspirin altres entitats, administracions, agents econòmics i viatgers per difondre els valors del turisme responsable. Més informació a: <http://www.responsibletravel.com/awards/>.

Una versió més pròxima d'aquests premis internacionals de turisme responsable és la que s'organitza a Catalunya. Els Premis de turisme responsable de Catalunya, organitzats pel portal Descobrir.cat i als quals poden optar empreses catalanes, comprenen cinc categories: Millor experiència a l'aire lliure, Millor contribució a la qualitat de vida de la comunitat, Millor iniciativa d'estimulació de l'economia rural, Emprenedoria en turisme responsable i Millor esdeveniment responsable. Més informació: <http://www.descobrir.cat/ca/premis-turisme-responsable-catalunya.php>.

Global Sustainable Tourism Council (GSTC).

El Consell Global del Turisme Sostenible és una iniciativa internacional dedicada a la promoció de pràctiques de turisme sostenible a tot el món, especialment als països adscrits a l'OMT. S'hi troben representats membres de diverses organitzacions com l'ONU, agents econòmics de sector turístic (empreses de viatges, hotels, etc.), així com representants d'administracions. A més, com ja hem vist, el GSTC és l'òrgan internacional per a l'establiment i la gestió de les normes per al turisme sostenible. Aquestes es basen en criteris mínims (socials, ambientals, culturals i econòmics) que les empreses i les destinacions han de respectar, considerant els condicionants i les particularitats locals (cultura i medi ambient propis, costums, lleis, etc.). <http://www.gstcouncil.org/>.

The Center for Responsible Travel

<http://www.responsibletravel.org/>

El Centre de Viatges Responsable (CREST) és un institut de recerca sense ànim de lucre amb seu a Washington, DC. Fundat el 2003, està orientat a la promoció de polítiques i pràctiques de turisme responsable a escala mundial, especialment en la gestió local de recursos culturals i naturals. Molt interessant tota la seva bibliografia sobre ecoturisme: <http://www.responsibletravel.org/resources/index.html#EcotourismHandbooks>.

Turisme Sostenible Internacional

Organització sense ànim de lucre que treballa per desenvolupar i difondre el turisme sostenible: <http://sustainabletravel.org/>.

Observatori del turisme irresponsable

Plataforma col·lectiva i participativa que pretén informar (i denunciar) de forma oberta sobre projectes turístics que suposen un abús i una repartició desigual i injusta dels recursos econòmics, comercials, polítics, mediambientals i socials dels territoris on s'instauen: <http://turismoirresponsable.info/>.

Blogs i agències de turisme responsable

Coneix Món

Grup de treball de Comsoc (Comunicació Social), associació sense ànim de lucre fundada a Barcelona l'any 2006 i que promou a més del turisme responsable accions de sensibilització i difusió entorn dels moviments de justícia social i temes com la sobirania alimentària o les cultures populars de tradició oral, entre d'altres.

<http://www.coneixmon.org/>

Ecotumismo

Blog d'ecologia amb una part dedicada a turisme responsable on es poden trobar notícies, formacions, esdeveniments, etc.

<http://www.coneixmon.org/>

Ethnic

Associació de Barcelona que treballa des de l'any 2006 en la difusió i organització d'experiències de turisme sostenible.

<http://aethnic.org/ca/>

FAADA

La Fundación FAADA, para el Asesoramiento y Acción en Defensa de los Animales és una entitat sense ànim de lucre dedicada a la protecció de la fauna. Entre els diferents continguts d'interès que trobareu al seu portal destaca, entre d'altres, els consells per fer un turisme respectuós amb la fauna (consulteu la secció 'recomanem' així com l'enllaç: <http://turismo-responsable.com/s1-consejos>, així com una llista d'empreses de turisme responsable.

<http://turismo-responsable.com/s4-listado-empresas-responsables>

Periodismo de viajes

Blog dedicat als viatges amb moltíssim material de gran interès i utilitat com comerç de viatges, societats especialitzades, revistes, llibres o webs. Entre les seves pàgines trobareu una molt destacable part dedicada a les agències i operadors de viatges i expedicions de turisme responsable: <http://www.periodismodeviajes.org/agencias-y-expediciones/>, així com a les ONG de viatges solidaris: <http://www.periodismodeviajes.org/ongs-viajes-solidarios/>.

Pirineus Orientals

Espai web d'aquesta regió dels sud de França amb propostes i continguts locals sobre turisme sostenible. <http://www.tourisme-pyreneesorientales.com/ca/2412/pages/d/plena-natura/viatjar-de-manera-sostenible/page/0>.

Sustaining Tourism

Blog canadenc molt complet (en anglès), amb materials de divulgació i estudis de cas internacionals sobre turisme sostenible:

<http://www.sustainabletourism.net/>

TOPS, Tour Operadors Promovent Sostenibilitat

Grup de treball que uneix empreses que s'adscriuen als criteris establerts per l'ONG Rainforest Alliance sobre turisme responsable a tot el món, principalment a Sud-amèrica.

<http://www.rainforest-alliance.org/es/tourism/TOPS-members>.

Turismo Responsable

Empresa de turisme responsable amb seu al País Basc (Espanya) que ofereix paquets i viatges en diversos àmbits geogràfics:

<http://www.turismoresponsable.es/>.

Viaje sostenible

Portal web amb notícies i propostes seleccionades sobre turisme responsable.

<http://www.viajesostenible.org/>.

Voyageons-autrement

<http://www.voyageons-autrement.com/>

Important portal d'Internet dedicat al turisme responsable a França i a la resta del món, basat en l'intercanvi d'informació i opinions entre empresaris i viatgers. Conté més de 2.800 articles i el segueixen gairebé 70.000 usuaris.

Acteurs du Tourisme Durable

<http://www.tourisme-durable.org/>

Web d'aquesta associació creada l'any 2011 per periodistes francesos i dedicada a la promoció del turisme responsable. Conté articles i notícies d'actualitat, material d'interès i serveis per a empreses i entitats.

3 de juny: Dia mundial del turisme responsable... o no?

Des de l'any 2007, en diversos països del món el 3 de juny és el Dia mundial del turisme responsable, una jornada per posar en valor i debatre sobre la temàtica particular del turisme responsable. A França el referent és la Coalició Internacional de Turisme Responsable (CIRT), mentre que a Espanya els socis organitzadors són el Centre Espanyol de Turisme Responsable (CETR) i l'Associació Espanyola de Professionals del Turisme (AEPT).

Més informació:

CIRT: <http://www.coalition-tourisme-responsable.org/>

CETR: <http://ceturismoresponsable.com/>

AEPT: <http://www.aept.org/>

Altres països, però, celebren aquesta efemèride el dia **4 de novembre**, amb el nom de World Responsible Tourism Day, com per exemple l'Associació World Travel Market, vinculada a l'Organització Mundial del Turisme (OMT – UNWTO):

<http://www.wtmresponsibletourism.com/events/WTM-WRTD/>.

Dia mundial del turisme (27 de setembre)

El seu objectiu és la difusió i sensibilització del valor social, cultural, polític i econòmic del turisme. El web del World Tourism Day (WTD) és: <http://wtd.unwto.org/es>.

Proper Congrés mundial de turisme sostenible

Mèxic, del 21 al 23 d'octubre del 2015.

Més informació: <http://www.fitslatam.org/>.

Silvia Calvó

Ministra de Medi Ambient,
Agricultura i Sostenibilitat

Com valora l'escenari actual del turisme responsable en el context global del mercat turístic?

Tots els indicadors econòmics relacionats amb aquests temes mostren que el turisme responsable és un fenomen a l'alça en el context internacional, tant entre els empresaris que donen forma a l'oferta com entre els usuaris que la demanen. En aquest sentit, ja sigui per convenciment o simplement per diversificar la seva oferta turística, molts empresaris han girat la vista cap a aquesta branca de la cada cop més present economia verda. Es tracta d'activitats productives centrades en un aprofitament sostenible dels recursos naturals on, a més de l'activitat de sector terciari, despunten també altres activitats com les energies renovables, la biotecnologia o la química verda. En el cas del gran conjunt d'usuaris del turisme i les activitats de lleure, avui en dia el grau de sensibilització envers les conseqüències d'un model de consum irresponsable i amb greus impactes ambientals ha crescut i ha transcendit el dia a dia, cosa que ha posat de manifest que no sols cal fer esforços per la sostenibilitat en les accions quotidianes (com el consum d'aigua i energia o la producció de residus a casa), sinó també en el temps d'oci i vacances. Ens trobem, doncs, davant d'una societat que en conjunt ha assolit un grau de maduresa molt més alt que dècades endarrere pel que fa a la sostenibilitat.

De cara al futur, quins creu que són els principals reptes que té el turisme responsable?

En primer lloc, cal explicar d'una manera clara i entenedora quines són les propostes que es fan des del turisme responsable i quins són els beneficis que hi trobaran no només els usuaris sinó també el conjunt de la població. Amb les propostes i les apostes del turisme responsable es genera un valor afegit ambiental (conservació de la biodiversitat, impacte zero, etc.) però també, i això és clau, social. És molt important fer entendre que turisme responsable no és només turisme de natura. Que aquesta aposta per la sostenibilitat no implica que tot hagin de ser activitats a l'aire lliure, sinó que també poden continuar les fórmules clàssiques de turisme com el de sol i platja però, això sí, que incorporin criteris de respecte per l'entorn i de reducció dels impactes ambientals, com ara una economia correcta dels recursos hídrics, de la mobilitat o de la gestió dels residus.

Com valora l'escenari del turisme responsable en l'àmbit d'Andorra?

Al país ens trobem amb la casuística que, per la nostra realitat geogràfica i ambiental, el turisme, al marge dels visitants que vénen únicament per les compres, és percebut com un turisme de natura, ja que fins i tot el turisme d'hivern, de neu i de pràctica de l'esquí, es desenvolupa en un espai de muntanya i amb característiques de natura. S'han anat fent passos cada cop més grans per posar en valor el nostre patrimoni natural, recollint el testimoni de segles de respecte i de convivència dels habitants d'Andorra amb els seus paisatges i els recursos naturals propers en forma principalment d'activitats tradicionals de sector primari. Però cal vigilar, com he dit, de no caure en l'error de confondre turisme de muntanya o de natura amb turisme responsable. I és que tot i el nostre patrimoni natural privilegiat, l'opció per esdevenir una destinació de primera importància en el sector del turisme responsable necessita una aposta ferma perquè les activitats turístiques siguin plenament sostenibles, en totes les seves vessants.

Ens podria destacar tres punts forts del turisme responsable que creu que poden ser clau en l'èxit empresarial d'aquest model enfront del turisme tradicional de masses?

Per entendre els punts forts del turisme responsable no es pot fer un exercici simple, sinó que cal entendre'ls de manera integrada. Són molt importants els aspectes que tenen a veure amb la mobilitat i el consum energètic, amb la mirada ben posada en el fenomen del canvi climàtic. Penso que el turisme responsable ha de ser una de les estratègies clau que ens permeti adaptar-nos-hi i mitigar-ne els efectes. La qüestió de la mobilitat és essencial, ja que tota activitat de lleure i turisme implica un moviment de persones, però alhora també de matèries primeres per satisfer la demanda dels turistes en les destinacions. I cal no oblidar el consum energètic al qual, a més dels usos quotidians de les persones, s'afegeixen els que tenen a veure amb l'increment de les opcions de lleure, oci i comerç. Per tot això, és necessari que el debat energètic respecte de les activitats econòmiques de sector terciari més responsables es faci en clau de reducció de la dependència de les fonts energètiques fòssils i de l'emissió de gasos d'efecte hivernacle que hi estan associats, i d'aposta per les energies renovables i el consum responsable.

També és important destacar la importància del turisme responsable en la posada en valor dels recursos naturals propis de cada territori i, principalment, en la preservació del paisatge i sobretot la biodiversitat, una font de riquesa natural, però també un recurs econòmic essencial si es fa mitjançant un aprofitament sostenible.

I finalment voldria destacar la vessant més social d'aquests models de turisme, que generen valor afegit i vetllen per aspectes com l'equitat, la justícia social, la solidaritat i el respecte als drets humans.

CENTRE

**ANDORRA
SOSTENIBLE**

Govern d'Andorra

*Per a més informació podeu visitar
el web **www.sostenibilitat.ad**.*

*També podeu posar-vos en contacte
amb nosaltres mitjançant el telèfon
875 771 o l'adreça electrònica
andorrasostenible@andorra.ad.*

Segueix-nos a través de:

